

Ijupčo dimitrovski

KUĆA KOJA ČUTI

na prvom spratu gori jedna stara nafta
rukom pozdravlja
a nema ni crvenu ni zelenu boju
stalno čuti

na drugom spratu živi jedna stara peć
ona ne pozdravlja rukom
i nema ni crvenu ni zelenu boju
ima beli horizont na glavi
stalno čuti

na trećem spratu živi jedna stara žena
ona čuva metlu iza vrata
ustaje noću
danju je bolesna
kada jede vilice joj odzvanjaju
i uvek čuti

na četvrtom spratu živi mlada žena
ona na balkonu čuva kantu s vodom
ustaje ujutru
danju je bolesna
kada bi prosula vodu
levom bi rukom obrisala čelo
i uvek čuti

na petom spratu živi jedan oblak
prazan je
i čudimo se
zašto nikada ne zatvara prozore
na vrata ne možeš ući
i uvek čuti

na šestom spratu žive jedan krug i jedan čovek
obojica su mlađi
pomažu se međusobno usnama
lepo se slažu i nose naočare

krug ujutru ustaje ranije
a čovek čita novine duže od mene
i uvek čute

na sedmom spratu živi
e, na sedmom spratu živi jedna devojka
ili devojčica ne znam
tri puta je vidim na stepenicama
četvrti put plače
i uvek čuti
na uvo sam joj stavio trubu
zatim čitav orkestar
zatim i glas mog automobila
zatim i fabričku sirenu a ona plače
i uvek čuti
pre dvanaest časova dvanaest minuta i dvanaest sekundi
slučajno sam se našao preko nje
i reče mi oče
i uvek čuti!

rade siljan

VODOSKOK

Insekti su srećni u snu
kroz njih samo šum golih tela struji
medo što obale deliš čuti
pred nama pobednik lažno moli i lažno se kaje

Osvajači se vatreti reči boje
na Severnom brdu gluve mirisom leće
od ptičje pene presušuje cvet
medo što obale deliš čuti
kad gatare zaljubljene vode

Srećno hodaju i plameni u očima nastanjuju
ljube kamen pre no što ga vide
nad izvorom raščapkavaju gnijele kosti
medo što obale deliš čuti
ne mogu naći naš manastir sa svetom vodom

Jučerašnji dan neće se više roditi
za venčanje roba
medo što obale deliš čuti
kraj vodoskoka smrti neće nas mrak zateći

BELESKA

Ovaj izbor napravljen je iz knjige *Antologija najmlade makedonske poezije* čiji je cilj, kako kažu saставljači, da se jednim kondenziranjem izborom predstave definisanja firske struje, poetski svetov i estetske tendencije ovog talasa pesnika u svetlu savremenog makedonskog književnog trenutka i prostora.

Koliko je knjiga uspela da odgovori ovim ciljevima, pitanje je kojim se možemo pozabaviti. I sami sastavljači ističu da je veliki broj najmladih pesnika izostavljen i da, prema tome, postoji mogućnost da je *Antologija* krvna. No, koliko god ima nedostatka, mora se reći da ona predstavlja značajan izbor i nastojao da čitaocu približno upozna s tokovima i dostignucima u savremenoj — najnovijoj makedonskoj poeziji. Citaocu će se vrlo brzo namestnuti zaključak da je ova knjiga obuhvatila autore veoma različite po tematskom orijentaciji, iako svi čine jednu generaciju. Otuda se nameće pitanje kako je ova najmlada generacija izbegla ustajenu generacijsku obolenost, koja je do sada u savremenoj makedonskoj književnosti bila izrazito prisutna. Sve dosadašnje tri generacije pesnika činili su, i pored određenih individualnosti, autori koji su imali dodirnih tačaka u načinu pevanja i korenu inspiracije. Prvu generaciju odlikuje unošenje kolektivnog zanosa i inspiracije nakon oslobođenja; druga unosi temu intime koja se sada počinje da se grana, a treća — temu mita i legendе koje je obojena folklorom i podnebljem.

U predgovoru *Antologije* Eftimi Kletnikov kaže: »Ne može se reći da se u najmladim ne osećaju refleksi poezije savremenika prve, druge i treće generacije, ali to je sasvim normalno i znak je logičnog toka nečega u kontinuitetu jedne književnosti — kao prilikom izgradnje: da se zida na postavljenim temeljima. Međutim, refleksi nisu njihova prevashodna značajka i njihova je prednost u tome što su imuni, u najvećem delu, na radnjicu poetskih svetova, stilova i štimanja koje su unele njihove starije kolege, počev od oslobođenja do danas. Oni su već na početku svog razgraničavanja uspeli da povuku autentičan radijus svog pesništva u prostoru savremene makedonske poezije, iako po cenu izvesnih odstupanja i žrtvovanja. Njihova pesma u sebi sadrži belež pesničke avanture čija je ekspanzija diktirana, pre svega, žedu za otkopavanjem novih tematskih i izražajnih izvora na kojima će se napajati lira. Odmah treba istaći da su time, ujedno, ovi pesnici istakli i svoj smisao za protivurečnost sadržine, u nameri i upornosti da koračaju dalje od dobro utabanih staza u našoj poeziji. Većina njih je već prvom knjigom pokazala jasnu sklonost ka novom i originalnom kazivanju pesme, što ostaje van konstatovanih inspirativnih linija i poznatih modela imaginiranja u poetskom iskustvu prethodnih generacija. Tako je njihova poezija sasvim nedokučiva, ili jedva dokučiva za objašnjanje rekvizitima kao što su poezija podneblja,

mediteranski senzibilitet, folklorna inspiracija, nacionalni mit, naginjanje ka istoriji i tradiciji itd., koje naša kritika još uvek upotrebljava kada je reč o poetiskim ostvarenjima i svetovima starijih autora u nas.«

Iz ovoga jasno izbjiga potreba da savremena makedonska kritika, budući da pred sobom ima talas sasvim nove poezije, kako u tematskom pogledu tako i u pojedinačne forme, ako želi da je prati i tumači, mora da se naoruža novim rekvizitima i da prema njoj izgradi novi, kompletnejši odnos.

Autor uvodnog teksta čak kaže: »To će joj biti potrebno čak i u slučaju kada tumači i analizira ostvarenja pojedinih autora (Olga Arbuljevska, Mirče Nešović, Krste Čačanski, Rade Siljan) koji sugerisu, na prvi pogled, poznat i u nas oporan poesnički teren. A Šta bismo tek rekli za pesnike kao što su Ljupčo Siljanovski, Vera Čejkovska, Gorgi Barbarovski i još nekoliko lica, koje teško možemo uporedati ili im naći poetiški adekvat na terenu savremene makedonske poezije.«

Namara ovoga teksta nije da dublje zalazi u analizu pojedinih autora ili tema, već da čitaocu skrene pažnju na jedan novi talas u makedonskoj poeziji, koji, ako ništa drugo, nagoveštava mogućnost da se uspešno pretodiči vredno pesničko delo, imuno na tradicionalnu privrženost makedonske poezije već sasvim poznatim temama, a pi formama.

Ostaje, dakle, nada da će nas najmladi makedonski pesnici često prijatno iznenadivati novim pesničkim zbirkama, sa svim novinama i kvalitetima koji su lucidno najavljeni već u prvim ostvarenjima.

Napomena: Ovini izborom obuhvaćene su tri pesme Sandeta Stojčevskog (*Uveče i Unutrašnji sonet*), koje nisu uvrštene u *Antologiju*.

LJUPČO DIMITROVSKI rođen je 1951. godine u Skoplju. Dosad je objavio dve zbirke pesama: *Kuća koja čuti* (1972) i *Nekada igra* (1973).

RADE SILJAN rođen je 1950. godine u selu Žvan, Demirhisarsko. Objavio je zbirku pesama *Treći lik vremena* (1975).

PETRE BAKEVSKI rođen je 1947. godine u Kavadarčiću. Objavio je dve zbirke pesama: *Put do leta* (1972) i *Zemljoljubac* (1976).

LJUPČO SILJANOVSKI rođen je 1949. godine u selu Glogi, Tetovsko. Objavio je zbirku pesama *Unutrašnja ogledala* 1974. godine, za koju su ga nagradili listovi *Studentski zbor i Mladost*.

MIRCE NESOVSKI rođen je 1951. godine u Skoplju. Dosad je objavio zbirku pesama *Prozorec na svod* (1975).

DORĐI BARBAROVSKI rođen je 1949. godine u selu Dabile kod Strumice. Bavi se poezijom i prozom i do sada je objavio zbirku pesama *Oko i mač* (1974).

VLADIMIR POPOV rođen je 1950. godine u Skoplju. Autor je zbirke pesama *Tragovi*, objavljene 1973. godine.

KATICA CULAVKOVA rođena je 1950. godine u Titovom Veljesu. Pored zbirke pesama *Blagovesti* (1975) piše i objavljuje i kritičko-estetičke tekstove.

VERA ČEJKOVSKA rođena je 1954. godine u Kavadarčima. Objavila je zbirku pesama *Covek i vrata* (1975). Dobitnik je nagrade »Mlada Struga«.

MILOŠ LINDRO rođen je 1952. godine u selu Kotel kod Ohrida. Autor je zbirke pesama *Politema*.

OLGA ARBULEVSKA rođena je 1949. godine u Nišu i do sada je objavila zbirke pesama *Kanurki* (1972). Objavljuje i kritičko-estetičke tekstove.

KRSTE ČAČANSKI rođen je 1949. godine u Drasljaju kod Struge. Objavio je zbirku pesama *Bregovina* (1973), a piše i objavljuje i prozu.

SANDE STOJČEVSKI rođen je 1948. godine u selu Studena Bara kod Kumanova. Pored objavljenih zbirki pesama *Kralj labudova* (1972), za koju je nagradjen našagrom »Kočo Racine i Fenjeri kroz magu« (1977), objavljuje se u časopisima i književnoj kritici. Koautor je u sastavljanju antologije *Makedonska književnost u književnoj kritici*.

VELE SMILEVSKI rođen je 1949. godine u Novom Selu, Demirhisarsko. Objavio je zbirku pesama *Sliko koja sagoreva* (1974). Zajedno sa Sandetom Stojčevskim, Radetom Siljanom i Aldom Klimanom sastavljač je antologije *Makedonska književnost u književnoj kritici*.

Izbor, prevod i beleške:
Tomislav Stojanović

iz najmlađe make-
donske poezije

petre bakevski

PEVANJE ILI LIRSKE INTROSPEKCIJE

*Uzdišem: nađi mudrost
na dnu reke Ovo je
suvo korenje*

*gde loše umire od laži Moje merilo
pitane je gde je stalni put
kao koren kao*

*trava? Ja, probudeni budilnik biljaka
i snova dodoh da napravim
zvučnu postelju*

*gde nebo nebo otvara Prirodno je da budeš
zakon: mudrost gleda svet
pesma ga opeva.*

*Senke mogu da budu velike za male
predmete. Ovo me čini nežnim
od mirisa*

*Oni kojima ostaju samo oči
neka me gledaju na drvetu
na kamenu na suncu*

*Ja sam drvo, ja sam kamen, ja
sam sunce, za mene
vrata otvara*

*Na sebi sam iscrtao zanosan zvuk —
u sebi mudrost iz
neke bajke*

*Kada je more raspevano, ne znam
šta sanja: da li srce
nije srce*

*ili neko ne može da peva kada hoće?
Moja duša ima
usamljene pejzaže:*

*da li je ovo predeo koji me krišom recituje
ili galeb koji čita povest
o letu?*

ljupčo siljanovski

LJUBAV I MAJSTORI

*Zidali su je majstori
Između dva otkucaja srca*

*Između dva bezdana
Vreme su zazidali*

*Do sedmog neba
Su je podigli*

*I zaboravili na reku
Dole
Koja tihim vodama
Obale ruši*

*Zidali, zidali, zidali
I ništa im drugo nije ostalo*

mirče nešovski

KAVEZ

*Bolujem za drumom iščezle pesme o prirodi.
Devojka bere cveće i u pesmi me procvetava
U njenom srcu raste ljubičasti jorgovan
Oblaci oblih vrhova uvlače se u zenicu moju
kao pena ljubičica*

*Devojka cele noći doziva leptira
išaranog na mom čelu
Trčeci dubinom pećine susrete
mog Tamničara
i probudi me*

đordi barbarovski

RAĐANJE PESME

*Ódjednom se svetla pale
i dolaziš s kapije
bremene žene
ne mislim
da sam našao izraz
samo izgleda
tvoja rima
napravila je procep za izlaz*

*kakvo je to koprcanje
iza trospratne reze
zrelog ploda*

vladimir popov

AKO NEKADA CRTAŠ

*Ako nekada moj predeo crtaš
moju ulicu
moju zgradu
zanemari za trenutak prozore
kroz koje obično
život pratim
Preskoči stepenice
ili naslikaj neku neupotrebljivu
sumornu boju
gde ptice slave svoje proleće
Vrata možeš ostaviti otvorena
i na njima moje srce
podjednako upotrebljivo
za sve slučajne prolaznike
Mene nemoj crtati
samo stavi neki znak
da sam prisutan
da za trenutak učestvujem u spektru
boja i igri čežnje
Da zajedno sutra budemo samo znaci
nekakve prisutnosti
nekakve igre slučaja
znak života
nepregledno Ništa*

katica čulavkova

OBJAVA

*većina drama dešava se
u trenutku saobraćanja
reči ste odnegovali
ali srce
ne pripitomljivo
intimno
tera po svome
građani*

*trenutak je kada moramo
da pogledamo
u misaone sprege*

*od njih zavisi
težina reči
klima područja duše
obnova smisla
mladost
građani*

*trenutak je da se okrenemo
jedan drugome
silom ljubavi*

*u ime vatre
dopuštam da se razmnožava
simbolika
Drveta*

vera čejkovska

RUŽA

*Iz rastresitog srca
Izrasta joj telo*

*Sakriva glavu
U zelenu masku*

*Ako je vreme lepo
Otkriva
Šarenu belinu*

Tad vidimo

*Sve naše lepote
U svom licu
Je sakupila*

miloš lindro

RAZREŠENJE

*Postavi, uzdigni, pa, dođe stopa
eto harfe koja dade i oduze visinu;
stigoh u ova plava mesta*

*u određenim tačkama sve je samo bol
Ako je glas tu, a krv mrtva,
Ako se sunce stropošta i zaboravi sve
Ako se naruši ravnina
i blesne u svom početku
Ako poleti težina pravom vertikalom
Zar je to ovo, Zar ode odozgo
od one tišine, od svetlosti dole
i pišti, trese, odmotava, hita
i sve unosi, što je stiglo kasno.*

olga arbuljevska

VRAĆ

*Podivljao uzdah mudrog vrača
što je zlatnim katancem zaključao
novu jutro i poranio da provrača —
koji grom otključava magiju!*

krste čačanski

PRIČA O SVADBI APSASIJE DONEVSKIE

*odneli su JE pred običnu stenu
i tu se zaklinjala u dete i vernost
pozdravili su je pijani svatovi
i veličali plodnost njene utrobe
bacali su nad njom žito
i srebrne novčanice
a devojke i momci
grabili su se za lakim tragovima konjskim
u njima je bog vina prosut
delio pozlaćeno prstenje*

*moje pijanstvo
od teških bubnjeva
sakriše u bičevima svirači*

*a ti si trebala nekoga da slediš
i u zlu i u dobru
a on je bio rob božiji i ti si verovala
i postala si rob božiji
i verovala si
i postala si rob božiji
i verovala si
a svet više nije bio zaljubljen u ukrase
naše crkve Apsasije
misleći na nju
misleći na tebe video sam sebe
kako stojim pred oltarom bele crkve
izgrđen na pasja kola od Isusa Hrista.*

sande stojčevski

STRAH

Prema ilustraciji Gistava Dorea

To što je provejavalo nad trskom u nama i u onima napolju,
kotrljalo se po tišini vode, plaveći sve,
gutalo je naše tragove i modri jezik obale.
Kraj vode nema mene ni tebe niti pak druge scene
samo se gomičice straha na svežem pesku vuču.
Sve što doživesmo, zavolesmo i zapamtimo,
prolazilo je ispred nas poput malih talasa spokojsvo.
Vraćao sam se kao kisovito, davno prošlo vreme;
na obali samo tuđi ozubljeni tragovi,
barice tvojih lepih očiju,
moji postupci razbacani u tvojim uspomenama,
i tvoje voljeno mesto u vodi, suvo.
To što je provejavalo nad trskom u nama i u onima napolju,
kotrljalo se po tišini vode, plaveći sve,
gutalo nam tragove i modri jezik obale,
nigde ga nema.
Samoznati pokreti, kao što kosu s čela,
kao što senku iz misli pokrećeš,
u jednom pa drugom bljeskaše ševaru.

UVEĆE

pritajan silaziš na dno, gorčiš.
Zadihanu tumačiš svaki znak.
Počinješ da kopas, da udubljuješ, vuče
tragove otkopavajući. A tu

dragocenosti prebrojavaš, iža retkih grmova, u dvorištu
ograda, zaklonjen. Osvajaš
misao za mišiju iz zagonetnog razgovora iz sadržine
okolina, šumova
koji te naseljavaju. Krivicu

krupnu, koja već godinama zri
miluješ. Mutan nad ivicama nagnut, neko se podrugljivo
smeje.

UNUTRAŠNJI SONET

Kao upoznavanje i još uvek sijaš;
u sjaju jezera, labudovi se jure.
Kralj njihov vesla po zaklonjenim mestima,
pokrete njegove drugi sanjaju.

Iskrenost, krupan lotos što se njiše,
mirno razgovara sa zrelom paprati
radosno. Godine koje nad dubinama
bde sa svetlih kula, zastaeće

Sve što se priprema za pokret u misli.
U blagoj rečenici stigoh na obalu,
kao jabuka nudeći smisao

mog dolaska. U vidokrugu
nije bilo labudova. Vojnici na snegu,
umorni bučno su podizali logor na brdu.

vele smilevski

SLIKOVNICA ARLEKIN

Nema glasa zamagljenog topa
što te u prostor bacu i sada igra
žmurke među nagluvima ljudima u muzeju
Na nekom oblaku provodiš vek ko u snopu
ko oprjen insekt pretvoren u paru

Pobeden je kralj u trošnom selu
ono što povremeno teče nije više tečno
u tvojem smehu zagrenutom od grgora
U vodenim naborima sve je belo, belo
ko zvezdani kalaž što poročno prži

U slikovnici sjedinjuješ svet
i sve što kroz igru vidim to si ti
prapobetak glasa i mine u topu
Uništena je među šarama sloboda ali i gnjet
među koracima san je, samo ti na nebu spi

Silvini Okampo
Ko peva obalamu papira?
Nagnut, s grudima nad rekom
slikâ, vidim sebe sporog i usamljenog,
kako se od sebe udaljujem, o čista slova,
sazvežđe znakova, rezovi
u puti vreme, o, rukopisu,
crto u vodil!

*Idem kroz spletenu
zelenilo, idem kroz prozračnost,
kroz ostrva napredujem rekom,
srećnom rekom koja se iskrada
a ne teče, gлатком mišlju.
Udaljujem se od samog sebe, zaustavljam
ne zadržavajući se na obali i produžujem,
niz reku, između lukova spletentih
slikâ, niz reku, zamišljen.*

*Producujem, očekujem sebe tamo, idem sebi u susret,
srećna reka što spaja i razdvaja
trenutak sunca između dveju topola,
u ljupkom kamenju kasni,
i rešava se same sebe i nastavlja dalje,
niz reku, u susret samoj sebi.*

SUŽANJ

(U spomen na D. A. F. de Sada)

afin que... les traces de ma tombe disparaissent de dessus la surface de la terre comme je me flatte que ma memoire s'effacera de l'esprit des hommes...!

Testament markiza de Sada

*Nisi iščezao.
Slova tvog imena i dalje su ožiljak koji
ne zarasta,
tetovirana šara sramote na nekim čelima.
Kometa teškog i bleštavog dijalektičkog kraja,
prelaziš osamnaesti vek sa narom istine
u ruci
i rasprskavaš se stigavši u naše doba.*

*Maska koja se smeška ispod crvene obrazine,
sazdane od grča pogubljenog,
istina podeljena na hiljadu delova vatre,
šta bi da kažu svi oni divovski delovi,
ona stada plovećih morskih bregova što ispoljavaju
iz tvog pera i na plimi upućuju se ka bezimenim obalamu,
ona osečljiva sredstva hirurgije za otklanjanje
božijeg šankra,
oni laveži što prekidaju tvoja veličanstvena
slonovska umovanja,
ona okrutna obnavljanja rasturene časovničarske radnje,
sva ona zardala oruđa nasilja?*

*Učen čovek i pesnik,
mudrac, spisatelj, zaljubljenik,
manjak i onaj koji sanja o ukidanju naše
zlokobne stvarnosti,
prepiru se kao psi oko ostataka tvoga dela.
Ti, koji bejaše protiv svih,
sada si jedno ime, vođa, zastava.*

*Nagnut nad životom kao Saturn nad svojim sinovima,
prelećeš ukočenim pogledom punim ljubavi
preprečene brazde koje puštaju seme, krv i lavu.
Tela, rame uz rame, kao divlje zvezde,
stvorena su od iste sunčeve sadržine.
Ono što nazivamo ljubavlju ili smrću, slobodom ili sudbinom,
ne zove li se propast, ne zove li se krvoproljeć?
Gde su granice između grča i zemljotresa,
između provale i zajedničkog života?*

*Sužnju, u svome zamku od stenovitog stakla,
kružiš hodnicima, sobama, podzemnim tamnicama,
praznim dvorištima gde vinova lozica obvija sunčane stubove,
ljupkim grobnicama gde plešu nepomične crne topole.
Zidovi, predmeti, tela te ponavljaju.
Sve je ogledalo!
Tvoj lik te progoni.*

*Čovek je naseljen tišinom i prazninom.
Kako zadovoljiti ovu glad,
kako učutičati i nastaniti njenu prazninu?
Kako izmači mome liku?
Sam u svojoj sličnosti proničem se,
samo njena krv daje veru drugom postojanju.
Justina živi samo zbog Đulijete,
žrtve rađaju krvnike.*

OKLOVNIK PAZOKLAVIO